

УДК 368.029

К. В. Третяк,

аспірант кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОГО РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

АНОТАЦІЯ. У статті наведено особливості функціонування світового ринку перестрахування. Розглянуто можливості вдосконалення і розвитку вітчизняного ринку перестрахування під впливом тенденцій міжнародного перестрахового ринку

КЛЮЧОВІ СЛОВА: страхування, перестрахування, перестрахова компанія, страховий ринок, ринок перестрахування

АННОТАЦИЯ. В статье приведены особенности функционирования мирового рынка перестрахования. Рассмотрены возможности совершенствования и развития отечественного рынка перестрахования под влиянием тенденций международного перестраховочного рынка

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: страхование, перестрахование, перестраховочная компания, страховой рынок, рынок перестрахования

ABSTRACT. In the article the features of the world reinsurance market's functioning are described. The possibilities of improvement and development of the domestic reinsurance market in terms of the international reinsurance market's trends are considered

KEY WORDS: insurance, reinsurance, reinsurance companies, insurance market, reinsurance market

Глобальні процеси та зміни, які відбуваються в світовій економіці, визначають розвиток страхування. Ринок перестрахування є одним з вагомих механізмів, що сприяє забезпеченню системи страхування і тому відіграє важливу роль у розвитку економіки багатьох країн.

Сукупність ринків перестрахування різних країн створює світовий ринок перестрахування, який є значущим підґрунтям розвитку страхового ринку в кожній державі. В Україні ринок перестрахування знаходиться на початковій стадії розвитку, що зумовлює потребу вивчення світового досвіду особливостей функціонування та розвитку ринків перестрахування в різних країнах.

Теоретико-методологічним аспектам перестрахування та організації перестрахової діяльності приділено увагу в дослідженнях Базилевича В.Д., Гаманкової О.О., Залєтова О.М., Осадця С.С.,

Супрун Л.В., Татаріної Т.В., Ткаченко Н.В., Шумелди Я.П. та інших авторів.

У той же час бракує наукових досліджень присвячених сутності та структурі ринку перестрахування, особливостям його функціонування та перспективам подальшого розвитку з урахуванням впливу тенденцій міжнародного перестрахового ринку.

Метою дослідження є розгляд тенденцій світового ринку перестрахування та обґрунтування перспектив подальшого розвитку вітчизняного ринку перестрахування під їх впливом.

Реалізація поставленої мети досягається через послідовне вирішення завдань:

- визначити тенденції розвитку світового ринку перестрахування та фактори, що їх зумовлюють;

- проаналізувати сучасний стан та особливості функціонування перестрахового ринку України, визначити перешкоди його розвитку;

- обґрунтувати напрями розвитку українського ринку перестрахування, враховуючи власні недоліки, можливості їх подолання та досвід інших країн.

Перестрахування ризиків за кордоном дозволяє збільшити місткість вітчизняного страхового ринку, сприяє його ефективному і безпечному функціонуванню, тому в сучасних реаліях питання залучення страхового ринку України в міжнародні ринки страхування і перестрахування є одним з першочергових для вирішення. Розуміння процесів, що відбуваються на міжнародному ринку перестрахування та активізація соціально-економічних перетворень в державі, а також помітні темпи росту українського страхового ринку в останні роки є вагомим підґрунтям для функціонування ринку перестрахування в Україні, його розвитку та формування активного попиту і пропозиції на перестрахові послуги. Український ринок перестрахування знаходиться на стадії становлення. Проблеми його розвитку зумовлюються недосконалістю законодавчої бази, відсутністю державної підтримки у створенні національних перестрахових компаній та стимулюванні перестрахового бізнесу.

Особливості ринку перестрахування кожної з країн визначають тенденції розвитку світового ринку перестрахування, які можна прослідкувати за рядом факторів впливу. Одним з таких факторів є позиціонування за основними показниками розвитку конкретного ринку перестрахування (табл. 1).

Таблиця 1

ДИНАМІКА ЗМІНИ ОБСЯГІВ ПЕРЕСТРАХОВИХ ПРЕМІЙ КРАЇН СВІТУ
ЗА 2010—2011 рр.

Країна	Перестрахові премії нетто, млн дол.			Країна	Перестрахові премії нетто, млн дол.		
	2010	2011	Змі- на, %		2010	2011	Змі- на, %
Австралія	1 254,0	1 457,4	16,2	Люксем- бург	5 204,4	5 208,6	0,1
Бахрейн	261,0	350,4	34,2	Марокко	236,8	254,6	7,5
Бельгія	267,4	268,1	0,2	Нігерія	396,4	406,2	2,5
Бермуди	12 246,5	12 663,9	3,4	Польща	68,7	75,5	10,0
Боснія і Герце- говина	15,8	15,6	-1,6	Росія	133,8	133,1	-0,6
Бразилія	628,9	1 108,3	76,2	Саудівсь- ка Аравія	10,4	24,4	135,2
Канада	347,1	329,8	-5,0	Сінгапур	730,1	694,3	-4,9
Хорватія	31,7	26,3	-17,1	Словенія	229,6	219,1	-4,6
Чехія	235,0	226,3	-3,7	Південна Африка	1 066,9	955,4	-10,4
Франція	5 771,3	6 823,5	18,2	Іспанія	2 531,0	2 697,1	6,6
Німеччина	45 320,0	48 998,1	8,1	Швеція	193,3	217,2	12,4
Гонконг	370,0	439,6	18,8	Швейца- рія	14 585,1	12 483,6	-14,4
Індія	2 321,4	2 421,9	4,3	Тайвань	423,3	427,1	0,9
Ірландія	5 455,7	5 750,8	5,4	Таїланд	122,9	182,4	48,3
Японія	7 599,3	8 128,2	7,0	Малайзія	327,7	424,2	29,4
Казахстан	30,7	53,0	72,5	Туреччина	497,9	476,6	-4,3
Кенія	46,0	49,8	8,3	ОАЕ	32,4	37,7	16,6
Корея	2 803,0	3 057,5	9,1	Велико- британія	11 498,9	12 377,1	7,6
Кувейт	148,6	159,5	7,4	США	28 608,9	29 600,9	3,5
Ліван	44,2	48,3	9,4	Всього	151 871,6	159 069,5	4,7

Джерело: складено автором за даними Standard & Poor's Ratings Services [1]

Як свідчать дані табл. 1, високі позиції на світовому ринку перестрахування показали саме ті перестрахові компанії та ринки, що мали значний розмір сформованого капіталу, пропонували широкий спектр послуг, притримувались стійких положень андеррайтингу та мали успішний стратегічний ризик-менеджмент. Саме такі ринки змогли швидко та якісно використати свої можливості, а тому за підсумками року отримали високі позиції. Перестрахові ринки, з недостатньою капіталізацією, охопленням ризиків всередині країни та низькою конкурентоспроможністю, в свою чергу, змогли зайняти нижчі позиції у рейтингу.

Тенденції на світовому ринку перестрахування залежать і від економічних факторів. Чисельні катастрофи, що тягнуть за собою збитки значних розмірів, можуть негативно впливати на економічне зростання країн, що схильні до природних катаклізмів. Таким чином, США у зв'язку з чисельними природними катастрофічними збитками протягом останніх кількох років характеризуються повільним та незначним економічним зростанням [2; 14]. Низькі темпи економічного зростання, в свою чергу, можуть стати причиною зменшення обсягів страхових премій на розвинених ринках, частка яких складає близько 70 % від світових страхових премій. За даними Swiss Re Sigma [3], в 2011 році глобальне зростання премій на розвинених ринках досить незначне для страхового і перестрахового бізнесу «non-Life», і має негативну тенденцію для страхового і перестрахового бізнесу «Life».

Проте, всі негативні тенденції, що спостерігаються на сучасних ринках перестрахування, не зменшують важливість становлення та подальшого розвитку національних ринків перестрахування. Спроможності страховиків по прийому ризиків на страхування є обмеженими завдяки таким чинникам, як фінансовий стан, можливості адекватної оцінки ризиків, що приймаються на страхування, прогнозування наслідків їх настання. Такі ситуації характерні як для вітчизняного ринку страхування, так і для страхових ринків розвинених країн. Це саме ті проблеми, що можуть нівелюватись за допомогою перестрахових операцій. Особливість перестрахування в тому, що воно передбачає взаємодію страховиків не лише всередині країни, а й за її межами, даючи змогу вийти на світовий ринок перестрахування. В свою чергу страховики та перестраховики повинні своєчасно реагувати на ті можливості, що допомагають збільшувати власну прибутковість та зростання їх позицій на ринку. Особливі та великі за розміром

ризиків, потреба підтримувати належний рівень платоспроможності спонукають страхові компанії до використання перестрахування, як ефективного джерела вирішення даних проблем. Саме перестрахові компанії спроможні полегшити тиск, з яким стикаються страховики. Останнім часом учасники світового ринку перестрахування намагаються розширити свої можливості за рахунок входження на ринки з конкурентоспроможними продуктами, а також розширення ринків, що розвиваються, які є джерелом нових надходжень.

В Україні ринок перестрахування тільки починає формуватись і тому стикається із значною кількістю проблем, що перешкоджають його розвитку. Розглянемо головні з них. У структурі вітчизняного страхового ринку існує значна кількість страхових компаній з невеликими можливостями щодо прийняття ризиків. При цьому потреба у покритті ризиків зростає значно швидше, ніж розміри статутних фондів. Така тенденція на страховому ринку України заважає зростанню об'ємів страхових послуг, що пропонуються і призводить, у свою чергу, до зниження довіри потенційних страхувальників до страхових організацій. Саме тому, для вітчизняного страхового ринку першочерговим завданням є збільшення ємності ринку та об'єднання розрізнених страхових фондів страховиків.

Особливості розвитку вітчизняного ринку перестрахування можна прослідкувати спираючись на основні показники діяльності страхових компаній. Відповідно до даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, на ринку страхування відбуваються значні коливання показників перестрахової діяльності [4, с. 26]. Так, за договорами перестрахування в 2011 році українські страхові організації (цеденти) сплатили страхових премій у сумі 5 906,2 млн грн, у той час як показники 2010 р. майже вдвічі вище (10 745,2 млн грн), з яких: перестраховикам-нерезидентам — 1 182,7 млн грн (за 2010 р. — 991,3 млн грн); перестраховикам-резидентам — 4 723,5 млн грн (за 2010 р. — 9 753,9 млн грн). Загальна сума страхових виплат, компенсованих перестраховиками, становила 731,6 млн грн (за 2010 р. — 508,6 млн грн), у тому числі компенсовано: перестраховиками-нерезидентами — 566,8 млн грн (за 2010 р. — 289,6 млн грн); перестраховиками-резидентами — 164,8 млн грн (за 2010 р. — 219,0 млн грн). Отже, виплати перестраховиків у 2011 році збільшились при одночасному зменшенні

обсягів надходжень премій за договорами перестрахування, що зумовлює підвищення показника рівня виплат. Водночас збільшення виплат відбувається за рахунок компенсацій перестраховиків-нерезидентів, що свідчить про зважену політику управління ризиками в перестрахуванні. Зменшення обсягу вихідного перестрахування з резидентами за 2011 рік пов'язане, перш за все, із зменшенням надходжень валових страхових премій у деяких страхових компаніях на рівні 2010 року, що вплинуло на зниження обсягу страхових премій, переданих у перестрахування і, водночас, зростання частини ризиків на власному утриманні [4, с. 27].

Вихідне перестрахування за останні десять років можна охарактеризувати наступними змінами. Починаючи з 2001 р. частка страховиків-нерезидентів у загальному об'ємі вихідного з України перестрахування складала щороку близько 60 %. З 2004 р. об'єм вихідних потоків з перестрахування скоротився майже в чотири рази до 16,7 %. Це було пов'язано з прийняттям ряду законодавчих вимог до перестраховиків-нерезидентів. Протягом наступних двох років значення показника продовжувало скорочуватись і в 2006 р. становило 10,2 %. Збільшення податку на премії, що передаються не рейтинговим перестраховикам-нерезидентам, до 12 % у 2007 році призвело до подальшого зменшення частки нерезидентів в загальному об'ємі вихідного перестрахування і становило 9,2 % у 2010 р. і 20 % у 2011 р. Значне зростання показника в 2011 році пов'язане, здебільшого, із значним зменшенням премій переданих у перестрахування і не є підставою стверджувати про суттєве зростання об'єму пасивного перестрахування.

Ще одним фактором впливу на розвиток світового ринку перестрахування є глобалізація на сучасному етапі світового розвитку, яка вносить свої корективи у посилення конкуренції на регіональних ринках перестрахування [5, с. 5]. У даній ситуації регіональні перестраховики мають використовувати різні стратегії для подолання проблем, що характерні для новостворених ринків. Ринки, що розвиваються, створюють сприятливі умови для розвитку більшості регіональних перестраховиків, а також відкривають великі можливості для створення міжнародних перестрахових груп. Водночас, зростання конкуренції на світовому ринку перестрахування спричиняє послаблення можливостей регіональних перестраховиків. Оскільки міжнародні перестрахови-

ки мають ряд конкурентних переваг у порівнянні з їх регіональними колегами, регіональні компанії змушені адаптувати свої стратегії таким чином, щоб залишатися конкурентоспроможними на міжнародному ринку перестрахування.

Деякі регіональні страховики використовують стратегію, орієнтовану виключно на їх внутрішні ринки, в той час як інші проводять стратегію міжнародної експансії. Регіональним перестраховикам притаманна більш вузька диверсифікація ризиків у порівнянні зі світовими партнерами і, як наслідок, збільшення чутливості до ударів, будь то великі втрати від катастроф або втрати ключових клієнтів. Наприклад, у 2011 році повені в Таїланді спричинили серйозний вплив на фінансову стійкість компанії Thai Re, оскільки основна частка її діяльності була зосереджена на власному внутрішньому ринку [6, с. 78]. У той же час, регіональні учасники можуть виявитись осторонь катастрофічних збитків, якщо вони не входять у межі їх покриття, так як, наприклад, багато регіональних перестраховиків у Європі, на Близькому Сході, в Африці та Латинській Америці виявились за межами компенсацій катастрофічних збитків в Азії в 2011 році. За останнє десятиліття світовому ринку перестрахування все більше притаманні глобалізаційні прояви, а його учасники тісно пов'язані між собою, тому вплив крупних збитків навіть на віддалених територіях може мати досить значні наслідки для перестраховиків в інших регіонах.

Також тенденцією у розвитку міжнародного ринку перестрахування можна вважати політику входження перестраховиків на нові ринки з метою підвищення диверсифікації своєї діяльності. Наприклад, Trust Re і Saudi Re є регіональними перестраховиками, що історично зосереджуються на Близькому Сході, сьогодні досліджують можливості розширення своєї діяльності в інших регіонах, таких як Східна Європа і Далекий Схід. Аналогічно, IRB Brasil Re на даний момент орієнтується на розширення свого основного ринку в Бразилії за його межі, а саме в Аргентині та інших країнах Латинської Америки і Африки. Також, спостерігається тенденція входження перестраховиків на малорозвинені ринки, з метою їх подальшого розвитку. Наприклад, перестраховики Східної Європи, такі як Polish Re і Москва Re, все частіше співпрацюють з ринками Співдружності незалежних держав, таких як Вірменія і Україна. Разом з цим, входження на нові ринки є достатньо повільним процесом, оскільки потребує ретельного вивчення нового

цільового ринку за відсутності достатніх знань про цей ринок і наявності внутрішніх особливостей, що можуть перешкоджати співпраці. Якщо розглядати Україну, то на вітчизняному ринку проблемним є питання відсутності відповідної місткості компаній для страхування великих і складних ризиків. Саме потреба перестрахування значної кількості великих ризиків за кордоном вимагає інтеграції українського страхового ринку в Європу. Однак, при розміщенні ризиків за кордоном, страхові компанії стикаються з тим, що іноземні перестраховики націлені на співпрацю за умовами, в яких вони звикли працювати. Тому нагальним питанням постає спрощення умов співпраці з іноземними партнерами для покращення діяльності вітчизняного ринку перестрахування та проходження на світовий ринок перестрахування.

У результаті проведеного дослідження сформульовані такі висновки:

По-перше, без залучення досвіду світового перестрахування вітчизняний ринок може розвиватися, але незначними темпами, при цьому українські страхові компанії виконуватимуть функцію захисту національної економіки та її суб'єктів лише в обмежених обсягах. По-друге, враховуючи досвід діяльності регіональних перестраховиків та сучасні тенденції розвитку світового ринку перестрахування, можна обґрунтувати напрями розвитку вітчизняного ринку перестрахування, а саме: використання гнучких стратегій в діяльності страховиків на перестраховому ринку; подальше збільшення фінансових ресурсів вітчизняних страховиків у результаті зростання статутних фондів та консолідації ринку в процесі злиття та поглинання; створення привабливих умов для функціонування на ринку регіональних перестраховиків; удосконалення законодавства в напрямі стимулювання розвитку вітчизняного ринку перестрахування; створення вітчизняних перестраховиків з чіткою та гнучкою стратегією розвитку відповідно до сучасних тенденцій світового ринку; інтеграція вітчизняного ринку у світовий ринок перестрахування.

Бібліографічний список

1. Global Reinsurance Highlights 2012. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com>.
2. Dennis Sugrue, Douglass E Ostermiller, Mark Coleman, Taoufik Gharib. Breaking out of the holding pattern: which way now for global

reinsurance? // Global Reinsurance Highlights 2012. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com>.

3. World insurance in 2011 shows non-life insurance premiums continued to grow in 2011 despite an overall decline in premiums. // Swiss Re Sigma. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.swissre.com>.

4. Огляд ринків фінансових послуг та підсумки діяльності небанківських фінансових установ за 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.forinsurer.com/files/file00425.pdf>.

5. Mark Coleman. Reinsurers braced to withstand turbulent weather and financial storms. // Global Reinsurance Highlights 2012. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com>.

6. Anvar Gabidullin, David Laxton. How regional reinsurers are evolving in search of a winning formula. // Global Reinsurance Highlights 2012. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com>.

Стаття надійшла до редакції 14 січня 2013 р.

УДК 336.69

Н. С. Шапран, к.е.н.,
доцент кафедри фінансових ринків
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО НАГЛЯДУ В ЄС

АНОТАЦІЯ. У статті розкрито основні аспекти реформи системи фінансового нагляду в Європейському Союзі, розглянуто роль наднаціональних регуляторних органів в регулюванні банківської діяльності та ринку цінних паперів ЄС та у забезпеченні стабільності фінансового ринку ЄС.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фінансовий нагляд, мегарегулятор фінансових ринків, регулювання банківської діяльності, регулювання ринку цінних паперів, фінансова криза.

АННОТАЦИЯ. В статье раскрываются основные аспекты реформы системы финансового надзора в Европейском Союзе, рассмотрена роль наднациональных регуляторных органов в регулировании банковской деятельности и рынка ценных бумаг ЕС и в обеспечении стабильности финансового рынка ЕС.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: финансовый надзор, мегарегулятор финансовых рынков, регулирование банковской деятельности, регулирование рынка ценных бумаг, финансовый кризис.